

Module Digitale vaardigheden

Colofon

Opleidingsmodules Docent Basisvaardigheden. Mei 2018.

Dit product is tot stand gekomen op initiatief van Steunpunt Basisvaardigheden. Het is ontwikkeld door:

- CINOP, 's-Hertogenbosch
- Freudenthal Instituut, Universiteit Utrecht
- ITTA, Amsterdam

De uitvoering is mogelijk gemaakt door financiering vanuit Tel Mee Met Taal.

Auteurs: Marlies Elderenbosch, Elwine Halewijn, Miryam de Hoo, Vincent Jonker, Inge van Meelis, Petra Popma, Riet Thijssen, Monica Wijers, Myrthe Wildeboer

Eindredactie: Riet Thijssen

Bureauredactie: Nathalie Kuijpers

CINOP

iTTA

 Universiteit Utrecht
Freudenthal Instituut

Module Digitale vaardigheden

6

Module Digitale vaardigheden

Begrippenlijst	6
1 – Uitgangspunten	7
Inleiding	7
Voor welke docenten?	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Maatwerk.....	7
Benadering.....	7
Profiel van de opleider.....	8
Overzicht van de modules.....	8
Indeling per module.....	8
2 – Opbouw module	11
3 – Checklist leerproces	13
4 – Overzicht bijeenkomsten	16
Bijeenkomst 1 – Advies digitale vaardigheden ve	16
Bijeenkomst 2 – Didactiek.....	20
Bijeenkomst 3 – Didactiek (2).....	23
Bijeenkomst 4 – Afsluiting.....	26
5 – Toetsing en beoordeling.....	29
Dossier	29
Eindopdracht.....	29
Format lesvoorbereiding.....	30
Voorbeeld beoordelingsformulier afsluitende les.....	31
6 – Literatuur en overige bronnen	34
Verplichte literatuur	34
Aanbevolen literatuur.....	34
Overige bronnen.....	34

Begrippenlijst

Hieronder staat een aantal begrippen verklaard die in deze modules een cruciale rol spelen. Voor uitleg van andere begrippen rond de volwasseneneducatie kunt u de begrippenlijst van Het Begint Met Taal¹ raadplegen.

Opleider	De organisatie/docent-opleider die deze module verzorgt
Docent	De docent die deze module volgt.
Leerder	Deelnemer van het taaltraject dat door de docent wordt verzorgd.
Leidersportret	Beschrijving van een eigen deelnemer waarin relevante kenmerken voor de betreffende module zijn verwerkt.
Casus	Geval uit de praktijk, dat dient als uitgangspunt voor de verdieping en concretisering van de theorie. Een casus kan fictief zijn.

¹ Zie Literatuurlijst

1 – Uitgangspunten

Inleiding

De Modules Docent Basisvaardigheden vormen een structureel aanbod voor docenten rekenen, NT1 en digitale vaardigheden voor volwassenen. NT2 is hierin niet meegenomen omdat hiervoor al een opleiding bestaat.

Met deze modules kunnen docentenopleiders een scholingsaanbod doen aan docenten.

De Modules Docent Basisvaardigheden zijn een uitwerking van het Raamwerk Docent Basisvaardigheden². In dit raamwerk zijn de bouwstenen en de bijbehorende indicatoren beschreven van de functie Docent Basisvaardigheden. In de modules zijn deze bouwstenen uitgewerkt tot praktische richtlijnen die samen een compleet aanbod voor docenten basisvaardigheden kunnen vormen.

Voor welke docenten?

De modules zijn gericht aan de opleider die de inhoud ervan overdraagt aan docenten die al een pedagogische achtergrond hebben en die, via stage of baan, werkzaam zijn in de praktijk van de volwasseneneducatie. Per module zijn specifieke instroomeisen geformuleerd (bijvoorbeeld het vereiste taalniveau voor het volgen van module NT1), deze staan in de Opbouw van de module (H.2) vermeld.

Maatwerk

Het is niet noodzakelijk alle modules te volgen. Als een docent al op andere manieren enkele bouwstenen heeft verworven, kan hij deze als het ware afstrepen. Op die manier kan hij een pakket op maat samenstellen. Ook in de module zelf is maatwerk leidend: de docenten gaan zoveel mogelijk zelf op zoek naar de antwoorden op hun leervragen en ze zijn zelf verantwoordelijk voor hun leerproces.

Benadering

In de aanpak staat het ontwikkelen van competenties centraal. De docent verwerft de competenties op theoretisch en praktisch gebied en staat zelf aan het stuur van zijn leerproces. Dit heeft gevolgen voor de werkwijze: de docenten werken vaak in leerteams die zelfstandig aan de slag gaan om kennis te vergaren en praktijkervaringen uit te wisselen. Hoe dit precies in zijn werk gaat, verschilt per module en is daarom per module uitgewerkt.

Het traject is een vorm van blended learning: naast het opzoeken van literatuur speelt het online delen en becommentariëren van elkaars resultaten en bevindingen een grote rol in het leerproces.

Als opleider bepaalt u samen met de docenten zelf welke online-omgeving u gebruikt. Let erop dat de omgeving een

- chatfunctie heeft;
- mogelijkheid biedt voor het uploaden van documenten;
- herkenbaar is;
- gebruiksvriendelijk is.

² Voor nadere gegevens van alle genoemde bronnen in dit document zie H.6, Literatuurlijst

Profiel van de opleider

Om de kwaliteit van de module te waarborgen is er een profiel voor de opleider opgesteld. Dit profiel kan per module verschillen. Een opleider voor de module NT1 moet:

- een docentenopleiding of certificering NT1 en/of NT2 hebben afgerond;
- op de hoogte zijn van alle relevante thema's die tot het vakgebied behoren;
- ruime praktijkervaring hebben in het onderwijs aan de doelgroep, dus:
 - o ervaring hebben met het trainen van groepen;
 - o ervaring hebben met de doelgroep.

De organisatie van de opleider dient ofwel een lerarenopleiding te zijn die is opgenomen in het Centraal Register opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO), ofwel ingeschreven te staan in het CRBKO-register.

Overzicht van de modules

De volgende modules zijn uitgewerkt:

Module 1: De Professionele basis

Module 2: Coaching

Module 3: NT1

Module 4: Rekenen

Module 5: Rekenen, eigen vaardigheid

Module 6: Digitale vaardigheden

Module 7: Intake

Module 8: Samenwerken met vrijwilligers en andere betrokkenen

Module 9: Afstandsleren

Zie ook de website: fi.uu.nl/nl/modulesbasisvaardigheden/

Indeling per module

Elke modulebeschrijving bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Opbouw van de module

Hierin staat algemene informatie over de module, waarin gegevens over de module als de studiebelasting, de toelatingseisen, het aantal bijeenkomsten, de relevante bouwstenen en een algemene beschrijving zijn opgenomen.

Elke module is verdeeld over een aantal bijeenkomsten van drie uur. Het aantal bijeenkomsten verschilt per module: sommige modules zijn 'zwaarder' dan andere. In dit schema staan alle bijeenkomsten vermeld met een globale aanduiding van wat per bijeenkomst aan de orde komt.

2. Checklist leerproces: Bouwstenen en indicatoren

De bouwstenen zijn hier weergegeven samen met de indicatoren, zoals deze in het Raamwerk Docent Basisvaardigheden zijn beschreven. De bouwstenen vormen het fundament voor de beoordeling; aan de hand van de indicatoren kan de beoordeling verfijnd en onderbouwd worden.

3. Uitwerking bijeenkomsten

De kern van het document bestaat uit de uitwerkingen per bijeenkomst: deze vormen de basis voor de verwerving van de competenties.

Elke bijeenkomst bestaat uit verschillende onderdelen. Per onderdeel staat de activiteit beschreven, het doel van de activiteit en het materiaal dat daarvoor nodig is. Aan het einde van elke bijeenkomst staat het huiswerk vermeld, opdrachten die in de eigen lespraktijk kunnen worden uitgevoerd en de documenten die in het dossier opgenomen worden (onderdeel van de eindbeoordeling).

De bijeenkomsten zijn niet uitgewerkt in de vorm van concrete lesplannen, maar als richtlijnen. Soms is bij wijze van illustratie of voorbeeld een concrete werkvorm beschreven, maar het staat elke docent vrij andere voorbeelden te gebruiken. De uitwerking kan ondersteuning bieden bij de inrichting maar is niet bedoeld als voorschrift.

4. Toetsing en beoordeling en eindopdracht

In dit gedeelte worden alleen de summatieve toetsing en (eind)beoordeling beschreven. Hoe omgegaan wordt met formatieve toetsing en beoordeling, bijvoorbeeld in de vorm van feedback, is aan de opleider. Bij elke module is individuele begeleidingstijd begroot, die voor begeleiding en beoordeling gebruikt kan worden.

In het geheel van elke module zijn alle bouwstenen en zoveel mogelijk indicatoren verwerkt. Dit geheel wordt beoordeeld als 'goed', 'voldoende' of 'niet afgerond'. In het laatste geval zal de docent verbeteringen of aanvullingen moeten leveren totdat de module met minimaal een voldoende kan worden afgerond.

De vorm van de toetsing en beoordeling is aangepast aan de betreffende module.

In alle modules wordt gewerkt met een (digitaal) dossier waarin de docent alle producten verzamelt. Vaste onderdelen van dit dossier zijn:

- Alle producten van het huiswerk. Dit zijn zowel de uitwerkingen van theorieopdrachten als de verslagen (schriftelijk, audio- of video-opnamen) van opdrachten die in de praktijk zijn uitgevoerd.
- Een verslag van de persoonlijke ontwikkeling (beginsituatie, leerproces, leeropbrengst en reflectie).
- Eindproducten van het werken in leerteams (met een persoonlijke reflectie).

Daarnaast verschillen de vormen van beoordeling per module: in sommige modules is een eindopdracht toegevoegd, in andere niet.

De beoordeling van de praktijk (het begeleiden van leerders) vindt plaats *in* de praktijk door een praktijkbegeleider. Dit kan een leidinggevende of een meer ervaren collega zijn. Deze beoordeling wordt opgenomen in het dossier. De opleider heeft de eindverantwoordelijkheid voor de beoordeling van de totale module, inclusief de praktijk.

Als opleider bent u zelf verantwoordelijk voor de weging en de cesuur van de beoordelingen. U beslist immers zelf wat u concreet aanbiedt: de modules geven richting maar schrijven niet voor. U bepaalt dus zelf wanneer het dossier voldoende is en wanneer niet.

Heeft de docent aan de door u opgestelde criteria voldaan, dan krijgt hij een deelcertificaat voor die module. Alle deelcertificaten samen zouden kunnen leiden tot een certificaat Docent Basisvaardigheden wanneer de docent ook een docentenopleiding of onderdeel NT2 heeft afgerond, of bijvoorbeeld tot het certificaat Docent basisvaardigheden NT1, wanneer de docent

deelcertificaten heeft voor de modules van de professionele basis (1 en 2), de module van één vakgebied (in dit voorbeeld module 3) en de modules 7, 8 en 9.

5. Literatuur

Onder de laatste bijeenkomst van de module staat de literatuur vermeld: verplicht en aanbevolen. De verplichte literatuur kan een rol spelen in de bijeenkomsten: sommige onderdelen zijn hierop gebaseerd.

Het is aan te raden om ook de literatuurlijst als richtlijn te beschouwen: het is van belang de kennis te blijven actualiseren en door regelmatig te blijven zoeken kunnen de meest publicaties worden opgespoord.

2 – Opbouw module

De opbouw van de module is gebaseerd op het Raamwerk Docent Basisvaardigheden, waarin de vaardigheden zijn beschreven in termen van bouwstenen en indicatoren.

Titel	Module 6 – Digitale vaardigheden
Studiebelasting	100 uur, verdeeld in: 4 bijeenkomsten van 3 uur 30 uur groepswork 40 uur zelfstandig werken 10 uur individuele begeleiding door opleider en praktijkbegeleider Eindopdracht: 8 uur Daarnaast minimaal 50 uur praktijk Interval tussen bijeenkomsten: ongeveer 4 weken
Toelatingseisen	Deelcertificaat Module 1: Professionele basis Eigen digitale vaardigheden die overeenkomen met het ‘advanced’ niveau van DigComp 2.1 ³
Bouwstenen	26, 27, 28, 29 en 8
Aanbevolen doorlooptijd	14 tot 16 weken
Werkwijze met betrekking tot deze module	<p>Het uitgangspunt is dat u als opleider de verschillende thema’s niet (altijd) zelf behandelt, maar dat docenten de kennis hierover zoveel mogelijk zelf vergaren, met elkaar delen en aanscherpen in de uitwisseling met elkaar en met u als opleider. Het voordeel hiervan is dat de kennis dieper verankerd is en dat docenten van elkaar leren. Ze werken in leerteams die bij voorkeur zijn samengesteld uit ervaren en minder of onervaren docenten.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Elk leerteam buigt zich over een thema en formuleert tijdens een brainstorm onderzoeksvragen hierover. Het leerteam bespreekt waar de antwoorden op deze vragen te vinden zijn: in de literatuur, in de praktijk of door middel van interviews met collega’s of leerders. 2. De onderzoeksvragen worden na de brainstorm verdeeld over de teamleden en elk teamlid gaat zelfstandig aan de slag met de hem toegewezen onderzoeksvragen. In een online omgeving delen de teamleden hun bevindingen en maken daar een presentatie van. 3. Tijdens de eerstvolgende bijeenkomst scherpen ze deze presentatie aan en houden hem voor de rest van de groep. Ze beantwoorden vragen van de andere docenten en noteren commentaar en aanvullingen van de opleider. <p>De leerteams fungeren ook als klankbordgroep voor individuele opdrachten buiten de bijeenkomsten, zoals praktijkopdrachten of lesbeoordelingen, en als werkgroepen voor het uitvoeren van kleinere opdrachten binnen en buiten de bijeenkomsten.</p>

³ Dit raamwerk is ontwikkeld door het JRC van de Europese Commissie en is te vinden via [http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC106281/web-digcomp2.1pdf_\(online\).pdf](http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC106281/web-digcomp2.1pdf_(online).pdf)

Overzicht bijeenkomsten	1. Advies digitale vaardigheden ve <ul style="list-style-type: none">• Voorbereiding• Kennismaking• Wat zijn digitale vaardigheden?• Introductie Advies digitale vaardigheden ve• Verdieping niveaus Advies digitale vaardigheden ve• Toepassen Advies digitale vaardigheden ve• Samenstellen leerteams
	2. Didactiek <ul style="list-style-type: none">• Onderzoek leerteam delen en verdiepen• Brainstorm mini-praktijkonderzoek• Introductie leervaardigheden Advies digitale vaardigheden ve
	3. Didactiek (2) <ul style="list-style-type: none">• Verdieping leervaardigheden Advies digitale vaardigheden ve• Bring Your Own Device (BYOD) en materialen• Casuïstiek
	4. Afsluiting <ul style="list-style-type: none">• Filmfragmenten les digitale vaardigheden• Casuïstiek – Plan van aanpak• Presentatie mini-praktijkonderzoek• Afsluiting en vervolg

3 – Checklist leerproces

De docenten vullen voorafgaand aan de eerste bijeenkomst een checklist over hun leerproces in. Deze lijst is gebaseerd op die bouwstenen uit het Raamwerk Docent Basisvaardigheden die in deze module aan bod komen. De onderdelen van de bouwstenen worden gebruikt als indicatoren. De ingevulde checklist zal opgenomen worden in het persoonlijk dossier van de docent. De docent verwerkt deze checklist daartoe in een beschrijving van zijn beginsituatie waarin ook de eigen leervragen worden opgenomen.

De waarderingen betekenen achtereenvolgens: 0: ik beheers dit niet, 1: ik beheers dit een beetje, 2: ik beheers dit redelijk, 3: ik beheers dit goed. De docenten vullen eerst de indicatoren in en beslissen op basis daarvan in welke mate ze de bouwsteen als geheel beheersen.

Bouwsteen 26 Kent de inhoud van het Advies digitale vaardigheden ve.	0 – 1 – 2 – 3
Indicatoren	
1. Kent de inhouden van het instroomniveau tot en met basisniveau 2 en kent van alle onderdelen de rol, plaats en betekenis.	0 – 1 – 2 – 3
2. Begrijpt het belang van de Standaarden en eindtermen ve Nederlandse taal voor het Advies digitale vaardigheden ve.	0 – 1 – 2 – 3
3. Kan opdrachten en digitale vaardigheden kiezen of ontwerpen die passen bij het niveau, de leervraag en het leerdoel van de leerders.	0 – 1 – 2 – 3
Bouwsteen 27 Kent de (digitale) methodes, lesmaterialen en leeromgevingen voor laagopgeleide volwassenen van het Instroomniveau tot en met basisniveau 2 voor digitale vaardigheden.	0 – 1 – 2 – 3
Indicatoren	
4. Heeft actueel overzicht van het aanbod van (digitale) methodes, lesmaterialen en leeromgevingen voor digitale vaardigheden (bijvoorbeeld voor mediawijsheid, het gebruik van sociale media, internet en digitale dienstverlening) en kent de mogelijkheden die zij bieden voor laagopgeleide leerders.	0 – 1 – 2 – 3
5. Heeft overzicht van de grote verscheidenheid aan digitale apparatuur en toepassingen (zoals email, Skype, Whatsapp, Facebook, websites, reisplanner, internetbankieren, pinautomaten, smart tv, display wasmachine et cetera) die relevant zijn voor de contexten waarbinnen laagopgeleide leerders functioneren.	0 – 1 – 2 – 3
6. Weet in welke situatie en voor welke leerder de (digitale) methodes, lesmaterialen, leeromgevingen en applicaties effectief in te zetten zijn.	0 – 1 – 2 – 3
7. Heeft zicht op methodes van taal en rekenen waarin de verwerving van digitale vaardigheden geïntegreerd aan bod komt.	0 – 1 – 2 – 3
Bouwsteen 28 Bezit de didactische vaardigheden om het onderwijs in digitale vaardigheden af te stemmen op de leerbehoeften en leerprocessen van laagopgeleide leerders.	0 – 1 – 2 – 3
Indicatoren	

8. Kent het belang van digitale vaardigheden in de maatschappij. Herkent in welke situaties en contexten (sociaal, zakelijk, privé) de leerders digitale vaardigheden nodig hebben en kan hieruit betekenisvol onderwijs ontwikkelen.	0 – 1 – 2 – 3
9. Kan leerders ondersteunen bij de verwerving van vaardigheden om digitale technologie te hanteren bij informatieverwerving en -verwerking, communicatie en dergelijke.	0 – 1 – 2 – 3
10. Herkent mogelijke frustraties en drempels van leerders bij het gebruik van digitale vaardigheden en kan hier adequaat op inspelen. Weet dat zelfvertrouwen hierbij een belangrijke factor is.	0 – 1 – 2 – 3
11. Is in staat om de snelle veranderingen binnen de digitale wereld (digitale apparatuur, digitale dienstverlening, applicaties en sociale media) adequaat te vertalen naar het onderwijs. Kan hierbij de leerders ondersteunen bij het gebruik van hun digitale vaardigheden.	0 – 1 – 2 – 3
12. Kent het belang van goede feedback en weet deze passend vorm te geven in het onderwijs.	0 – 1 – 2 – 3
13. Biedt de leerstof aan in verschillende contexten (sociaal, zakelijk en privé) en (digitale) omgevingen met voldoende variatie, waarbij herhaling een belangrijke rol speelt.	0 – 1 – 2 – 3
14. Is in staat om leerders te stimuleren de transfer te maken van het geleerde naar de praktijk.	0 – 1 – 2 – 3
15. Kan leerders motiveren en stimuleren om buiten de onderwijscontext digitale vaardigheden te gebruiken.	0 – 1 – 2 – 3
Bouwsteen 29 Kent de rol en het belang van monitoring en evaluatie in het proces van digitale vaardigheden van laagopgeleide volwassenen.	0 – 1 – 2 – 3
Indicatoren	
16. Heeft overzicht van beschikbare zelftests en andere evaluatie-instrumenten en kan de geschiktheid beoordelen; kan deze instrumenten op het juiste moment effectief en op integere wijze met oog voor het belang van de leerder inzetten.	0 – 1 – 2 – 3
17. Is in staat om concrete en praktijkgerichte opdrachten te bedenken die de digitale vaardigheden van de leerder aantonen en is in staat om deze taken op een effectieve wijze in te zetten.	0 – 1 – 2 – 3
18. Kan resultaten analyseren en interpreteren, kan op adequate en verantwoorde wijze feedback geven aan de leerder en kan passende vervolgmaatregelen nemen.	0 – 1 – 2 – 3
Bouwsteen 8 Is een lerende professional	0 – 1 – 2 – 3
Indicatoren	

19. Is in staat feedback te geven en te ontvangen en te functioneren in intervisiegroepen.	0 – 1 – 2 – 3
20. Is in staat vanuit een onderzoekende houding kritisch te reflecteren op het eigen handelen in de lespraktijk en als professional in een onderwijsorganisatie.	0 – 1 – 2 – 3
21. Kan zijn eigen vakinhoudelijke kennis en vaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) actualiseren, verbreden en verdiepen.	0 – 1 – 2 – 3
22. Is in staat om nieuwe ontwikkelingen en veranderingen binnen de snel veranderende digitale wereld bij te houden.	0 – 1 – 2 – 3
23. Is in staat deze nieuwe ontwikkelingen en veranderingen adequaat te vertalen naar de lespraktijk.	0 – 1 – 2 – 3
24. Is resultaat- en ontwikkelingsgericht.	0 – 1 – 2 – 3
25. Heeft kennis van relevante ontwikkelingen op landelijk, regionaal en lokaal niveau (beleid, wetgeving, Participatieladder, Advies digitale vaardigheden ve, Raamwerk NT2 en Raamwerk Alfabetisering NT2).	0 – 1 – 2 – 3
26. Heeft kennis van en kan omgaan met online communicatie- en samenwerkingsmogelijkheden voor kennisdeling met professionals en non-professionals, bijvoorbeeld een online community voor docenten basisvaardigheden.	0 – 1 – 2 – 3

4 – Overzicht bijeenkomsten

Bijeenkomst 1 – Advies digitale vaardigheden ve

Onderdelen van deze bijeenkomst

- Voorbereiding
- Kennismaking, introductie module en leervragen
- Wat zijn digitale vaardigheden?
- Advies digitale vaardigheden ve: introductie, verdieping en toepassing
- Samenstellen leerteams
- Huiswerk en praktijkopdrachten
- Dossier

A Voorbereiding

Toelichting

Dit onderdeel vormt de voorbereiding op wat er in de module behandeld wordt: de bewustwording van de eigen competenties en de vergelijking van de inhoud van de module met de eigen leervragen en verwachtingen. De docenten nemen alvast kennis van het document dat in de eerste bijeenkomst centraal staat: het Advies digitale vaardigheden ve.

Activiteit

De docenten nemen de inhoud van de module door, vullen individueel de Checklist leerproces in en formuleren een leervraag voor de module.

De docenten bestuderen het Advies digitale vaardigheden ve en buigen zich over de volgende vragen:

- Op welk niveau bevinden de meeste van jouw leerders zich?
- Op welk niveau richten jouw activiteiten zich?
- Welk domein krijgt bij jou het meeste aandacht? Welke het minst? Waarom? Is aanpassing hiervan wellicht nodig?
- Met welk domein heeft jouw doelgroep het meeste moeite? Hoe komt dat?

Materiaal

- Beschrijving inhoud module
- Checklist leerproces
- Advies digitale vaardigheden ve

B Kennismaking, introductie module en leervragen

Toelichting

De docenten maken kennis met elkaar en wisselen ervaringen uit over onderwijs in digitale vaardigheden. Zowel de docenten als u als opleider krijgen antwoord op de vraag: Wat kunnen wij van elkaar leren en voor elkaar betekenen?

Het logboek en de functie daarvan worden geïntroduceerd en besproken.

Activiteit

De docenten maken kennis met elkaar en met u door middel van een activerende werkvorm (eigen invulling).

Inventariseer in de groep aan welke bouwsteen de docenten het liefst werken met behulp van de vraag: Waar zit de grootste uitdaging? Bespreek eventuele verschillen tussen de Checklist leerproces en de leervragen.

Leg uit hoe de docenten het logboek kunnen bijhouden tussen de bijeenkomsten (zie onderdeel H, Huiswerk en praktijkopdrachten).

	<p>Materiaal</p> <ul style="list-style-type: none"> • Checklist leerproces • Logboek
C	<p>Wat zijn digitale vaardigheden?</p> <p>Toelichting De docenten komen op één lijn wat betreft het onderwerp: de definitie van digitale vaardigheden. Het is een term die door onderzoekers en gebruikers verschillend geïnterpreteerd wordt. Centraal staat dan ook de vraag: Waar praten we eigenlijk over als we zeggen: digitale vaardigheden? Deze vraag leidt naar het Advies digitale vaardigheden ve, dat centraal staat in deze module.</p> <p>Activiteit De docenten maken een mindmap⁴ in kleine groepen en voeren hierover een plenaire discussie.</p> <p>Bespreek in de groep de volgende zaken. Geef indien nodig een korte uitleg of verwijzing naar meer informatie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Persoonlijke digitale vaardigheden (opleider, docent, leerder): Hoe houd je deze actueel en blijf je op de hoogte? • Begrippen als mediawijsheid, 21^e eeuwse vaardigheden, digitale geletterdheid, informatievaardigheden en programmeren digitale vaardigheden • Didactiek om digitale vaardigheden aan te leren (bijvoorbeeld het programma Klik & Tik De Basis) • Gebruik van digitale middelen bij andere leerprocessen zoals taalverwerving (bijvoorbeeld het programma Het lees- en schrijfplankje) • Vertaalslag naar praktijk: Op welke niveaus zijn docenten bezig met digitale vaardigheden? Wat is daarbij belangrijk voor de docenten en de doelgroep? • Andere raamwerken of indelingen digitale vaardigheden. Bespreek de verschillen en overeenkomsten met het Advies digitale vaardigheden ve. <p>Materiaal</p> <ul style="list-style-type: none"> • 21e eeuwse vaardigheden in het curriculum van het funderend onderwijs • Digitaal: Werkvormen voor het talenonderwijs • De digitale kloof wordt dieper: van ongelijkheid in bezit naar ongelijkheid in vaardigheden en gebruik van ict • DigComp 2.1.
D	<p>Advies digitale vaardigheden ve: introductie</p> <p>Toelichting De docenten kennen de achtergrond van het Advies digitale vaardigheden ve en weten dat ze het kunnen gebruiken voor het in kaart brengen en op niveau beoordelen van digitale vaardigheden en als basis voor het curriculum. De docenten zijn op de hoogte van de plaats van het onderdeel digitale vaardigheden ten opzichte van de onderdelen taal en rekenen en de relatie met leervaardigheden. De inhoud van de vijf domeinen is bekend, waarbij docenten weten dat de domeinen veelal met elkaar samen hangen en docenten kennen de drie verschillende niveaus.</p> <p>Activiteit U geeft een interactieve presentatie over het Advies digitale vaardigheden ve. De docenten hebben zich voorbereid op dit onderdeel met behulp van een aantal leesvragen, die</p>

⁴ Informatie over mindmapping kunt u vinden via internet.

	<p>meegenomen kunnen worden in de presentatie.</p> <p>Materiaal</p> <p>Advies digitale vaardigheden ve</p>
E	<p>Advies digitale vaardigheden ve: verdieping</p> <p>Toelichting</p> <p>Na de introductie op het Advies digitale vaardigheden ve is het van belang dat de docenten met dit kader kunnen werken. Dit betekent dat ze in staat zijn om de verschillende niveaus te onderscheiden en om diverse praktijktaken goed te kunnen plaatsen binnen het kader.</p> <p>Activiteit</p> <p>Organiseer een quiz. De quiz bestaat uit voorbeelden van taken waarvan docenten moeten bepalen op welk niveau (instroomniveau, basisniveau 1 of basisniveau 2) deze horen. Geef telkens onderbouwing met verwijzing naar het Advies digitale vaardigheden ve bij juiste en onjuiste antwoorden.</p> <p>Materiaal</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorbeelden van taken uit het Advies digitale vaardigheden ve (of eigen voorbeelden) • Niveaubeschrijvingen Advies digitale vaardigheden ve
F	<p>Advies digitale vaardigheden ve: toepassing</p> <p>Toelichting</p> <p>De docenten leren het Advies digitale vaardigheden ve gebruiken voor de eigen lessen. Ze leggen verbanden tussen de verschillende domeinen, de bijbehorende voorbeelden en de praktijk: de domeinen zijn gescheiden in het Advies digitale vaardigheden ve, maar in de praktijk hangen ze veelal samen. Daarnaast oefenen de docenten met de vertaalslag van het abstractere Advies digitale vaardigheden ve naar concrete voorbeelden uit de praktijk. Dit kan gebruikt worden voor het vormgeven van lessen.</p> <p>Activiteit</p> <p>De docenten vormen subgroepen en ontvangen een aantal taken waarin digitale vaardigheden een rol spelen. Elke groep bepaalt vervolgens waar deze voorbeelden thuishoren in het Advies digitale vaardigheden ve: op welk domein(en) en op welk niveau?</p> <p>Bespreek een aantal complexe of uitdagende voorbeelden plenair.</p> <p>Materiaal</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorbeelden van taken van docenten (deze kunnen eventueel aangedragen worden door docenten zelf) • Advies digitale vaardigheden ve
G	<p>Samenstellen leerteams</p> <p>Toelichting</p> <p>De docenten weten met wie zij een leerteam vormen, met welk onderwerp zij in hun leerteam aan het werk gaan, hoe zij aan het werk gaan en welke eisen er aan het eindresultaat worden gesteld. Werken in een leerteam betekent: zelfstandig kennis verwerven en verdiepen (zie H.2, Opbouw module, Werkwijze met betrekking tot deze module).</p> <p>Activiteit</p> <p>Stel in samenspraak met de docenten leerteams samen van drie tot vijf docenten. Licht onderstaande vragen kort toe en verdeel deze over de leerteams:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat kenmerkt de laagopgeleide leerdere van digitale vaardigheden? Wat is voor hen belangrijk bij het leren van digitale vaardigheden?

	<p>Welke overeenkomsten en verschillen zijn er als je kijkt naar andere basisvaardigheden? Wat betekent dit voor de onderwijspraktijk?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Welke motivatie, belemmeringen, angsten of weerstanden kan de doelgroep hebben? Welke overeenkomsten of verschillen zijn er met andere basisvaardigheden? Hoe vertaalt zich dit naar de onderwijspraktijk? • Wat zijn nieuwe (digitale) toepassingen? Wat vragen ze van laagopgeleide leerders in de praktijk en wat kunnen ze voor hen betekenen? Hoe kunnen ze vormkrijgen in het onderwijs? <p>Licht het doel toe: tijdens de volgende bijeenkomst presenteert elk leerteam de bevindingen van zijn onderzoek (ca. 20 – 25 minuten). Geef duidelijk aan waaraan de presentatie van de resultaten moet voldoen. Tussentijds kunnen de teams bij u terecht voor vragen en advies.</p>
<p>H</p>	<p>Huiswerk en praktijkopdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • (Digitaal) logboek bijwerken: <ul style="list-style-type: none"> o Leervraag bijstellen en deze koppelen aan indicatoren uit de Checklist leerproces. o Eigen positie ten opzichte van de leervraag en de bijbehorende competenties omschrijven. Welk cijfer hoort daarbij? o Concrete activiteiten formuleren voor vervolgstappen. Wat ga je doen? Welke informatie en hulp heb je daarvoor nodig? • Lezen van literatuur naar aanleiding van opdracht C: Wat versta je onder digitale vaardigheden? • Schrijven van een visietekst of blog over digitale vaardigheden. <ul style="list-style-type: none"> o Wat betekenen digitale vaardigheden voor jou persoonlijk? o Wat betekenen digitale vaardigheden nu voor jouw doelgroep? o Wat zouden digitale vaardigheden kunnen betekenen voor jouw doelgroep? Waar hebben zij baat bij? o Welke domeinen uit het Advies digitale vaardigheden ve of specifieke taken zijn voor jouw doelgroep het meest belangrijk? o Wat is het grootste verschil tussen het leren van digitale vaardigheden en vakken als taal en rekenen, voor jou en voor de doelgroep? o Welke belemmerende dan wel positieve factoren (her)ken je bij het leren van digitale vaardigheden? <p>Gebruik hierbij de input van de opdracht over het Advies digitale vaardigheden ve die ter voorbereiding van bijeenkomst 1 is gemaakt, de informatie uit de eerste bijeenkomst, literatuur en voorbeelden uit de eigen lespraktijk.</p> • Een leerdersportret maken: <p>Beschrijf iemand uit jouw eigen praktijk of omgeving. Ga hiervoor met iemand van je lesgroep in gesprek. Plaats zijn⁵leervraag en begin- en gewenst niveau in de niveaus van de Advies digitale vaardigheden ve. Doe dit ook met jouw eigen handelen.</p> <p>Beschrijf hierin de volgende onderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Achtergrond leerder o Leervraag en motivatie: wat wil de leerder bereiken? Wat heeft hij daarvoor nodig, welke stappen moet hij zetten? o Observaties leerproces van de leerder; koppel deze aan de leertheorieën uit de professionele basis. o Op welk niveau van Advies digitale vaardigheden ve bevindt deze leerder zich? En waar wil hij naartoe werken? o Wat heb jij deze leerder aangeboden? Op welk niveau van Advies digitale vaardigheden ve bevindt zich dit?

⁵ Waar hij of zijn staat, kan ook zij of haar gelezen worden.

	<ul style="list-style-type: none"> o Welke nieuwe inzichten heb je opgedaan voor je volgende lessen? Waar ga je meer of minder aandacht aan besteden? • Wissel jouw portret met iemand uit je leerteam en geef elkaar feedback. Let hierbij specifiek op de koppeling tussen de omschrijving van de leerder, wat de leerder nodig heeft en het ingeschatte niveau van het Advies digitale vaardigheden ve en in hoeverre de vervolgstappen aansluiten bij het portret. NB: Later werk je hieraan verder, dus bewaar het. • Antwoorden uitwerken van op vraag in leerteams (Zie onderdeel G). • Presentatie voorbereiden voor de volgende bijeenkomst.
I	<p>Dossier</p> <ul style="list-style-type: none"> • Start module: ingevulde Checklist leerproces • Logboek: reflectie op eigen ontwikkeling en leervraag • Visietekst of blog over digitale vaardigheden • Leerdersportret • Uitkomst of presentatie onderzoek leerteam: verdieping doelgroep, motivatie en belemmeringen of (digitale) toepassingen.

Bijeenkomst 2 – Didactiek

	<p>Onderdelen van deze bijeenkomst</p> <ul style="list-style-type: none"> • Terugblik bijeenkomst 1 • Onderzoek leerteam delen en verdiepen • Brainstorm mini-praktijkonderzoek • Introductie leervaardigheden Advies digitale vaardigheden ve • Huiswerk en praktijkopdrachten • Dossier
A	<p>Terugblik bijeenkomst 1</p> <p>Toelichting De docenten blikken kort terug op de vorige bijeenkomst en activiteiten afgelopen periode, waaronder logboeken, visieteksten, blogteksten en leerdersportretten. Er is ruimte voor urgente zaken.</p> <p>Activiteit Eigen werkvorm: maak onderscheid tussen proces en inhoud.</p> <p>Materiaal</p> <ul style="list-style-type: none"> • Logboeken • Visieteksten • Blogteksten • Leerdersportretten
B	<p>Onderzoek leerteam delen en verdiepen</p> <p>Toelichting Elk leerteam deelt de uitkomsten van het onderzoek naar de doelgroep, haar behoeften, leerwijze, motivatie, belemmeringen, angsten en de mogelijkheid voor nieuwe toepassingen in het onderwijs. Daarnaast wordt in deze activiteit verbinding gelegd tussen het onderzoek en de bevindingen van de leerteams en de eigen praktijk: wat betekent dit voor jou als docent?</p>

	<p>Activiteit</p> <p>De docenten van elk leerteam delen hun deel van het onderzoek met de hele groep. Geef daarna als opleider ook uw eigen visie hierop.</p> <p>Ga vervolgens inhoudelijk met elkaar verder in een plenaire discussie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Welke aanvullingen of vragen hebben de andere docenten? • Betrek hierbij ook je eigen praktijk: wat zie je terugkomen uit het onderzoek in je eigen praktijk? • Ontdek je iets nieuws of verrassends en wat betekent dit voor jouw eigen onderwijs? • Op welke wijze kun je deze nieuwe informatie gebruiken in je eigen praktijk en wat heb je daarvoor nodig? <p>U treedt hierbij op als expert en geeft concrete praktijkvoorbeelden.</p> <p>Materiaal</p> <ul style="list-style-type: none"> • Presentatievorm onderzoek leerteam • Eventueel: presentatie opleider
C	<p>Brainstorm mini-praktijkonderzoek</p> <p>Toelichting</p> <p>Dit onderdeel is de opstart (een eerste brainstorm) van een mini-praktijkonderzoek dat de docenten aan het eind van de module gaan presenteren. Door middel van een mini-praktijkonderzoek ervaren de docenten zelf welke werkwijze, taak of digitaal (hulp)middel wel of niet (goed) werkt. Dit leidt tot gezamenlijke good practices als inspiratie voor andere docenten digitale vaardigheden.</p> <p>Ideeën, relevante verwijzingen en dergelijke worden in dit onderdeel online verzameld en zodanig opgeslagen, dat de leerteams hier later verder in kunnen werken.</p> <p>Activiteit</p> <p>De docenten denken eerst individueel na over een onderwerp. Waar willen zij meer van weten of voor welke casus willen zij een aanpak ontwikkelen?</p> <p>De resultaten worden middels een zelf gekozen methode gedeeld met de groep, die er vragen over kan stellen. U ondersteunt hierbij door de casus te verbinden aan actuele onderwerpen, aan te scherpen en de groep verder uit te dagen.</p> <p>De docenten werken in hun leerteams verder aan deze opdracht.</p> <p>Materiaal</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning en certificering van digitaal leren voor laagopgeleiden • Maak samen de klik. Werken aan digitale vaardigheden bij laaggeletterde nieuwkomers
D	<p>Introductie leervaardigheden Advies digitale vaardigheden ve</p> <p>Toelichting</p> <p>De docenten nemen kennis van de leervaardigheden in het Advies digitale vaardigheden ve en krijgen inzicht in het belang daarvan voor digitale vaardigheden en voor hun eigen doelgroep en lespraktijk. Ze worden zich bewust van de wijze waarop ze al aandacht besteden aan leervaardigheden.</p> <p>Activiteit</p> <p>Houd een interactieve presentatie over de relatie tussen digitale vaardigheden, leervaardigheden en de 21^e eeuwse vaardigheden. Geef concrete voorbeelden. Wat wordt er van de doelgroep verwacht op dit gebied, wat is echt nodig en hoe kun je hier in de les en in de begeleiding aandacht aan besteden?</p>

	<p>Materiaal Presentatie over digitale vaardigheden en leervaardigheden</p>
<p>E</p>	<p>Huiswerk en praktijkopdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • (Digitaal) logboek bijwerken: Reflecteer op het cijfer dat je jezelf naar aanleiding van de eerste bijeenkomst hebt gegeven. Waar sta je nu als het gaat om deze competenties en leervraag? Wat ga je in de komende weken doen om een stap verder te komen? Welke input, hulp en materialen heb je hiervoor nodig? • Leerdersportretten bijwerken – Casus kiezen: <ul style="list-style-type: none"> o Eerder gegeven feedback verwerken en leerdersportret eventueel bijstellen. o Een passende opdracht maken voor de door jou gekozen leerder, waarmee hij een stap zet in zijn leerproces. Denk hierbij ook aan de transfer van het geleerde en de leervaardigheden. o De opdracht in de praktijk uitvoeren en met je leerteam reflecteren op het resultaat en de ervaring van jouw doelgroep en jezelf. o Met je leerteam één casus formuleren om in de volgende bijeenkomst te behandelen. o Als voorbereiding voor de volgende bijeenkomst ook de casussen lezen van de andere leerteams. • Uitvoeren mini-praktijkonderzoek In jouw leerteam bepalen welke casus van de eerste brainstorm voor het mini-praktijkonderzoek je uitgebreider wilt onderzoeken en beschrijven. Werk deze in jouw leerteam verder uit op de volgende manier: <ul style="list-style-type: none"> o Zoek literatuur over het onderwerp voor de onderbouwing. o Ontwerp een werkvorm of aanpak, inclusief een manier om deze te evalueren. o Zorg individueel voor de uitvoering en evaluatie. o Vergelijk de uitvoering van de werkvormen in je leerteam. Wat zijn verschillen en overeenkomsten? Wat werkte waar wel en waar niet, waarom? o Presenteer het literatuuronderzoek, de werkvorm en evaluatieresultaten aan de andere docenten tijdens bijeenkomst 4. De presentatievorm staat vrij (geanimeerd filmpje, artikel, blog, poster, vlog, ...). • Materialenlijst bestuderen voor het leren van digitale vaardigheden: <ul style="list-style-type: none"> o Welke materialen kende je nog niet, spreken je wel aan? Leg uit waarom. o Welke ken je wel, wat zijn je ervaringen? o Kijk kritisch naar je eigen methode of opdrachten: wat vindt jouw doelgroep van deze methode? Bevraag hen hierop. o Vul de lijst aan met eigen tools of omgevingen die jouw doelgroep gebruikt of zou kunnen gebruiken als het gaat om digitale vaardigheden. • Leervaardigheden verdiepen: <ul style="list-style-type: none"> o Kies met je leerteam één of twee leervaardigheden die zijn opgenomen bij Advies digitale vaardigheden ve. Zorg er wel voor dat alle leervaardigheden aan bod komen. o Doe (literatuur)onderzoek naar deze leervaardigheid: waar gaat het om, hoe hangt deze leervaardigheid samen met (het leren van) digitale vaardigheden en hoe kun je er effectief aandacht aan besteden binnen de lespraktijk en daarbuiten? • Op basis van deze verdieping een samenvatting maken en deze online plaatsen. • Interview voorbereiden voor de volgende bijeenkomst. • Een gespreksleidraad opstellen en deze vooraf opsturen naar de opleider, zodat deze zich kan voorbereiden. Het interview duurt ongeveer twintig minuten. Houd rekening met de andere docenten die zich niet in de leervaardigheid verdiept hebben en zorg voor een goede introductie op de leervaardigheid en verdiepende vragen (waarom stel je

	<p>deze vraag, hoe ben je ertoe gekomen)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lesobservatieformulier <ul style="list-style-type: none"> o Het lesobservatieformulier opvragen op je eigen werkplek of zelf een geschikt formulier zoeken. o Het lesobservatieformulier kritisch bekijken en naast de Checklist leerproces leggen: welke onderdelen wil je toevoegen of specificeren? Welke onderdelen zou je weg willen laten? o Wanneer is dit formulier bruikbaar voor een observatie van een les digitale vaardigheden? o Wijzigingen aanbrengen en je formulier delen met de andere docenten uit de leerteam. Zorg dat je in je leerteam tot één werkbaar formulier voor allen komt.
F	<p>Dossier</p> <ul style="list-style-type: none"> • Logboek: reflectie op eigen ontwikkeling en leervraag en handelen • Leerdersportret • Bevindingen materialenlijst • Verslag leervaardigheden in leerteam: samenvatting en interviewleidraad • Lesobservatieformulier

Bijeenkomst 3 – Didactiek (2)

	<p>Onderdelen van deze bijeenkomst</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verdieping leervaardigheden Advies digitale vaardigheden ve • Bring Your Own Device (BYOD) en materialen • Casuïstiek
A	<p>Terugblik bijeenkomst 2</p> <p>Toelichting Korte terugblik op vorige bijeenkomst en activiteiten afgelopen periode, waaronder logboeken, leerdersportretten, materialenlijst en lesobservatieformulier. Ruimte voor urgente zaken.</p> <p>Activiteit Eigen werkvorm: maak onderscheid tussen proces en inhoud.</p> <p>Materiaal Logboeken, leerdersportretten, materialenlijst, lesobservatieformulieren</p>

B	<p>Verdieping leervaardigheden Advies digitale vaardigheden ve</p> <p>Toelichting In dit onderdeel nemen de leerteams kennis van elkaars verdiepende (literatuur)onderzoek omtrent één van de vijf leervaardigheden die van belang zijn bij digitale vaardigheden. De docenten leren hoe ze op een effectieve manier aandacht kunnen besteden aan de leervaardigheden in de lespraktijk én daarbuiten en reflecteren op hun eigen vaardigheden. Deze leervaardigheden zijn juist voor digitale vaardigheden belangrijk, gezien het tempo waarin nieuwe technologische ontwikkelingen zich manifesteren. Dit betekent dat leerders van digitale vaardigheden ook buiten en na hun opleiding in staat moeten zijn om zich te blijven ontwikkelen. Het is daarom zaak om daar als docent ook binnen de opleiding digitale vaardigheden aandacht aan te besteden: hoe stimuleer je de ontwikkeling van deze leervaardigheden bij de leerders?</p> <p>Activiteit De opleider ontvangt vooraf interviewvragen van de leerteams. De leerteams interviewen de opleider plenair, waarmee de opleider de eigen kennis overbrengt en de docenten kan prikkelen met vragen, ideeën of suggesties.</p> <p>Materiaal Samenvatting en interviewleidraad leerteams (bijeenkomst 2, onderdeel F)</p>
C	<p>BYOD en materialen</p> <p>Toelichting De docenten krijgen een introductie in Bring Your Own Device (afkorting BYOD). BYOD houdt in dat leerders hun eigen device (telefoon, tablet) meenemen, waarmee ze vertrouwd zijn. Hierdoor zijn zij gemotiveerder en beter in staat de transfer naar de eigen praktijk te maken. De docenten geven opdrachten die de leerders op hun eigen device uitvoeren. Waar nodig helpen ze elkaar. De docenten nemen ook kennis van de verscheidenheid aan lesmaterialen, tools en omgevingen die gebruikt kunnen worden. Wat de materialen betreft gaat het bij dit onderdeel niet alleen om (les)materialen, maar ook om diverse apps, online programma's en online omgevingen voor het delen van dingen. De docenten wisselen ervaringen en ideeën uit over de functies en mogelijkheden van deze materialen, met inachtneming van de resultaten van het onderdeel B uit deze bijeenkomst.</p> <p>Activiteit Geef een interactieve uitleg over BYOD: wat is het en hoe kun je het goed inzetten bij leren? Na de presentatie wisselen de docenten ervaringen uit in trio's aan de hand van de volgende vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe kun je BYOD succesvol inzetten in jouw praktijk? • Welke functies of tools uit je eigen instelling of omgeving kun je gebruiken in de praktijk? Op welke wijze? <p>De docenten bekijken de overzichten van materialen (zie Materiaal).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat zijn kenmerken van materialen, tools en dergelijke die de doelgroep aanspreken? • Welke verschillen of overeenkomsten zie je tussen alle materialen en doelgroepen? <p>Materiaal</p> <ul style="list-style-type: none"> • Presentatie BYOD • Aanbodoverzichttaalenrekenen.nl/gegevens.php?tabel=85 • Aan de slag met leer- en beoordelingsmateriaal voor volwassenen

D	<p>Leren van en met elkaar aan de hand van casuïstiek uit de praktijk</p> <p>Toelichting Dit onderdeel dient als opstap naar de volgende grotere opdracht: het ontwerpen van een eigen les en een plan van aanpak. De opleider heeft vooraf van elke leerteam een casus ontvangen en selecteert een of enkele casussen om te behandelen tijdens de bijeenkomst. Hierdoor krijgen de docenten zicht op de diversiteit rondom lesgeven in digitale vaardigheden en kunnen ze ook buiten de leerteams met elkaar uitwisselen.</p> <p>Activiteit De inbrenger van de casus geeft plenair een introductie erop. De docenten kunnen vragen stellen aan de inbrenger. Dit kan tijdens de bijeenkomst, maar ook vooraf online.</p> <p>De docenten gaan uiteen in expertwerkgroepen. Uit elk leerteam komt één docent in een groep, zodat alle leerteams in een werkgroep vertegenwoordigd zijn. De docenten geven om beurten hun eigen visie op de casus (eventueel in een intervisiewerkvorm).</p> <p>Na afloop koppelen alle docenten de resultaten terug in hun eigen leerteam (buiten de bijeenkomst).</p> <p>Materiaal</p> <ul style="list-style-type: none"> • Casus vanuit leerdersportret • Eventueel: uitleg (intervisie)werkvorm op papier
E	<p>Huiswerk en praktijkopdrachten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Logboek bijwerken: Beschrijf de ervaringen van de afgelopen periode ten opzichte van de eigen leervraag. Wat heeft je geholpen? Wat ga je de komende tijd doen, welke hulp kun je daarbij gebruiken? • Nieuwe materialen uitproberen. <ul style="list-style-type: none"> o Probeer in de eigen lespraktijk een voor jou nieuwe tool, materiaal of methodiek uit (online community, BYOD), naar aanleiding van de plenaire uitwisseling bij onderdeel C van de bijeenkomst. o Bespreek je ervaringen in je leerteam. • Eigen les filmen. <ul style="list-style-type: none"> o Neem een (deel van je) eigen les op, zodat er minimaal één instructie en één werkvorm (behorend bij elkaar) op film staat. o Beschrijf bij dit fragment ook de doelgroep en het doel van de les (input voor bijeenkomst 4). • Terugkoppelen expertwerkgroepen. Kom in de leerteams bij elkaar en deel het resultaat per werkgroep. Welke richtingen of tips geef je aan de anderen uit je leerteam mee? • Werken aan mini-praktijkonderzoek. Werk voor de volgende bijeenkomst deze opdracht verder uit (zie huiswerk na bijeenkomst 2). • Evaluatie-instrumenten bestuderen. <ul style="list-style-type: none"> o Je verdiepen in de instrumenten die op jouw werkplek gebruikt worden om je leerders te volgen en evalueren. Dit kunnen zijn: vormen van assessments, testen of toetsen, maar ook volgsystemen, wekelijkse of maandelijkse gesprekken et cetera. o Een lijst maken van deze instrumenten voor monitoring en evaluatie met de andere docenten uit je leerteam. o Vergelijk deze met elkaar met elkaar: Met welk doel en voor wie is dit instrument ontwikkeld?

	<p>Welke resultaten geeft dit instrument en wat betekenen deze? Welke conclusies kun je hieruit trekken voor de vormgeving van je onderwijs? Hoe praktisch en werkbaar is dit instrument? Wat mis je nog, waaraan heb je nog behoefte?</p> <ul style="list-style-type: none"> o Een overzicht maken van de resultaten van deze vergelijking.
F	<p>Dossier</p> <ul style="list-style-type: none"> • Logboek: reflectie op eigen ontwikkeling en leervraag • Mini-praktijkonderzoek • Overzicht vergelijking monitorings- en evaluatie-instrumenten • Filmfragment van eigen les

Bijeenkomst 4 – Afsluiting

	<p>Onderdelen van deze bijeenkomst</p> <ul style="list-style-type: none"> • Terugblik bijeenkomst 3 • Filmfragmenten les digitale vaardigheden • Casuïstiek – Plan van aanpak • Presentatie mini-praktijkonderzoek • Vervolg: hoe blijven we leren? • Huiswerk en praktijkopdrachten • Dossier
A	<p>Terugblik bijeenkomst 3</p> <p>Toelichting De docenten blikken kort terug op vorige bijeenkomst en activiteiten in de afgelopen periode, waaronder het bijhouden van logboeken en het bestuderen van evaluatie- en monitoringsinstrumenten. Er is ruimte voor urgente zaken.</p> <p>Activiteit Eigen werkvorm: maak onderscheid tussen proces en inhoud.</p> <p>Materiaal</p> <ul style="list-style-type: none"> • Logboek • Overzicht vergelijking monitorings- en evaluatie-instrumenten
B	<p>Filmfragmenten les digitale vaardigheden</p> <p>Toelichting Door gezamenlijk naar fragmenten te kijken en plenair te bespreken wat goed is en wat beter kan, verwerken en integreren de docenten hun kennis over het Advies digitale vaardigheden, didactische inzichten en leervaardigheden. Ze werken met een eigen (bijgesteld) lesobservatieformulier en krijgen zodanig inzicht in datgene wat van ze gevraagd wordt op de eigen werkplek en in hun eigen functioneren.</p> <p>Activiteit U kiest een drietal filmfragmenten van de docenten (zie huiswerk bijeenkomst 3). De docenten bekijken de fragmenten: ze vullen een lesobservatieformulier in voor dit fragment.</p> <p>Vervolgens bespreken ze het fragment plenair. Dit kan op verschillende manieren:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • De docenten geven eerst feedback, daarna u, waarop inbrenger van het fragment reageert. • De inbrenger van het fragment geeft zelf aan wat goed ging en wat beter kon, waarop docenten en u feedback geven. <p>Materiaal</p> <ul style="list-style-type: none"> • Filmfragmenten, • Lesobservatieformulieren
C	<p>Casuïstiek - Plan van aanpak</p> <p>Toelichting</p> <p>De docenten maken een start met een eigen plan van aanpak naar aanleiding van een ingebrachte casus. Hiermee scherpen ze hun eigen didactisch handelen aan en worden opgedane kennis en vaardigheden geïntegreerd, met oog voor monitoring en evaluatie.</p> <p>Activiteit</p> <p>De docenten krijgen een aantal casussen van leerders (type, ervaring, leerwensen, motivatie) waarin observaties en eventueel testresultaten zijn verwerkt. Zij kiezen zelf aan welke casus zij willen werken.</p> <p>Ieder casusgroepje maakt een plan van aanpak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waar werk je naartoe? • Hoe ga je dat doen? • Hoe ga je monitoren en evalueren? • Wat zijn de aandachtspunten voor jouzelf hierbij? <p>De docenten maken de casus na de bijeenkomst af en leveren deze vóór de eindopdracht in bij de opleider.</p> <p>Materiaal</p> <p>Casussen rond digitale vaardigheden</p>
D	<p>Presentatie mini-praktijkonderzoek</p> <p>Toelichting</p> <p>Zie opdracht bij huiswerk bijeenkomst 2.</p> <p>Activiteit</p> <p>De leerteams horen vooraf van de opleider hoeveel tijd er is voor de presentatie. De leerteams presenteren hun resultaten naar eigen inzicht.</p> <p>De volgende vragen moeten beantwoord worden door de presentatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Welke vraag of behoefte rondom lesgeven in digitale vaardigheden staat centraal? • Wat zijn de uitkomsten? Zijn er mogelijke good practices bij? • In hoeverre is de uitkomst overdraagbaar voor andere docenten? <p>Materiaal</p> <p>Presentatievorm onderzoek leerteam</p>
E	<p>Vervolg: hoe blijven we leren?</p> <p>Toelichting</p> <p>Na de modules stopt het leren niet. Zeker bij digitale vaardigheden blijven er nieuwe toepassingen komen. Hoe gaan docenten hiermee om, hoe blijven ze op de hoogte hoe kunnen ze inschatten wat relevant is voor het onderwijs aan de doelgroep? Het is hiervoor zeker waardevol om met elkaar in contact te blijven.</p>

	<p>Activiteit</p> <p>U als opleider faciliteert.</p> <ul style="list-style-type: none">• Inventariseer waar de docenten behoefte aan hebben: wat willen ze met elkaar doen of waarover willen ze uitwisselen?• Bespreek de wijze waarop dit georganiseerd kan worden. Het is hierbij ook belangrijk de randvoorwaarden en spelregels met elkaar af te spraken, over onder andere de doelen, rollen, taken en verwachtingen. Een manier om dit vorm te geven is het starten van een Community of Practice. <p>Materiaal</p> <p>Frankwatching.com/archive/2009/07/24/effectieve-community-of-practice-verander-je-perspectief-op-ontwikkelingen</p>
F	<p>Huiswerk</p> <ul style="list-style-type: none">• Logboek bijwerken:<ul style="list-style-type: none">o Reflecteer op de eigen ontwikkeling van de afgelopen maanden. Wat heeft jou geholpen om vooruit te komen?o Hoe kun of wil je deze ontwikkeling in de toekomst (buiten de opleiding) voortzetten, ook samen met de andere docenten?• Plan van aanpak Maak het plan van aanpak (onderdeel C) af met je leerteam en lever dit in bij de opleider voor feedback.• Checklist leerproces Vul de checklist opnieuw in. Geef jezelf opnieuw een cijfer voor je leervraag en de competenties. Vergelijk de cijfers van de eerste invulbeurt met die van nu.• Eindopdracht
G	<p>Dossier</p> <ul style="list-style-type: none">• Logboek: reflectie op eigen ontwikkeling en leervraag• Eind module: ingevulde Checklist leerproces• Plan van aanpak voor een casus• Eindopdracht

5 – Toetsing en beoordeling

De module wordt op de volgende manier afgesloten:

1. Tijdens en na de bijeenkomsten hebben de docenten een dossier samengesteld van verslagen, lijsten en uitwerkingen van opdrachten. Om dit onderdeel voldoende af te sluiten, moet het dossier compleet zijn en inhoudelijke voldoende. Dit is ter oordeel aan de opleider.
2. De docenten maken een eindopdracht (zie hieronder). Het verslag dat hieruit voortkomt, wordt beoordeeld volgens de bijbehorende beoordelingscriteria door de opleider. Dit onderdeel moet voldoende worden afgesloten (minimaal alle criteria voldoende).
3. Onderdeel van de eindopdracht is het geven van een les. Ook deze les wordt beoordeeld door de opleider volgens het bijbehorende observatieformulier. Het onderdeel moet voldoende worden afgesloten.

Om de module voldoende af te sluiten, moeten alle drie onderdelen compleet en inhoudelijk voldoende zijn (weging en cesuur ter oordeel aan de opleider).

Dossier

Hieronder volgt een opsomming van alle opdrachten die uiteindelijk in het dossier moeten komen:

- Start module: ingevulde Checklist leerproces
- Logboek: reflectie op eigen ontwikkeling en leervraag (4x ingevuld)
- Eind module: ingevulde Checklist leerproces
- Visietekst/blog over digitale vaardigheden
- Leerdersportret
- Uitkomst/presentatie onderzoek leerteam: verdieping doelgroep, motivatie en belemmeringen of (digitale) toepassingen
- Bevindingen materialenlijst
- Mini-praktijkonderzoek
- Verslag leervaardigheden in leerteam: samenvatting en interviewleidraad
- Overzicht vergelijking monitorings- en evaluatie-instrumenten
- Lesobservatieformulier
- Filmfragment van eigen les
- Plan van aanpak voor een casus

Om dit onderdeel voldoende af te ronden, moet het dossier compleet zijn en inhoudelijk voldoende (ter oordeel aan de opleider).

Eindopdracht

1. Gebruik het leerdersportret uit je dossier en vul dit aan met profielen van de andere cursisten, die je op hetzelfde moment ziet in jouw lessen. Beschrijf de volgende zaken:
 - Achtergrond leerder
 - Leervraag en motivatie van de leerder
 - Observaties leerproces van de leerder

Deze profielen vormen het uitgangspunt voor de eindopdracht.

		<i>Wat doe je als docent? Bijvoorbeeld uitleggen, vragen stellen en beantwoorden, opdracht geven et cetera.</i>	<i>Wat verwacht je van de cursist (in aansluiting op zijn leervraag)? Bijvoorbeeld deelnemen aan groepswork, vragen stellen, schrijven, et cetera.</i>
8	Aanpak	<i>Beschrijf de les in stappen: bijvoorbeeld: 1. Groepsgesprek over het thema 2. Uitleg over nieuwe thema's 3. In groepen uitwerken (differentiatie naar /leervraag en/of niveau) Et cetera.</i>	
9	Resultaten	<i>Het eindresultaat moet overeenkomen met de (sub)doelen).</i>	
10	Benodigheden	<i>Papier, beamer, et cetera</i>	
11	(Instructie)materiaal	<i>Video's, powerpoints, lesmateriaal</i>	
Bouwsteen 8			
1	Bronnen	<i>Op welke bronnen heb jij je gebaseerd voor deze les?</i>	
2	Leren leren (Bouwsteen 8)	<i>Beschrijf hier welke verworvenheden uit de module je in deze les gaat toepassen.</i>	

Voorbeeld beoordelingsformulier afsluitende les⁷

Lesgever:

Datum:

Activiteit:

Vorbereiding en inhoud	Max score	Aantal punten	Argumentatie
Lesvorbereiding	5		
Lesopbouw	5		
Beginsituatie/Doelstelling	5		
Totaal	15		

Presentatie	Max score	Aantal punten	Argumentatie
Lichaamstaal/enthousiasme	5		

⁷ Dit is een voorbeeld en is een richtlijn voor de wijze waarop een les beoordeeld kan worden. Belangrijk is in ieder geval dat de nadruk in de beoordeling ligt op de inhoudelijke kant: op welke wijze brengt de docent de digitale vaardigheden en de daarbij horende metavaardigheden over op de groep?

Stemgebruik	5		
Afwisseling uitleg/visueel	5		
Contact met de groep	15		
Interactie met de groep algemeen	15		
Geven van aanwijzingen	15		
Totaal	60		

Organisatie	Max score	Aantal punten	Argumentatie
Tijdsindeling	5		
Gebruik van klaargezette benodigdheden (flap-over, beamer)	5		

Inhoud	Max score	Aantal punten	Argumentatie
Introductie op de les	15		
Interactie met de groep over deze les	15		
Toepassing inzicht verwerving digitale vaardigheden	25		
Keuze didactische werkvormen	25		
Manieren van differentiatie	25		
Keuze materiaal	20		
Begeleiding	25		
Verloop van de les	15		
Sfeer	20		

Module Digitale vaardigheden

Afsluiting van de les	15		
Totaal	200		

Leren leren	Max score	Aantal punten	Argumentatie
De beschrijving op het format lesvoorbereiding bij 'Leren leren' (bouwsteen 8) geeft tezamen met de uitvoering en nabespreking van de les blijk van voldoende beheersing van Bouwsteen 8.	20		
Totaal	20		

6 – Literatuur en overige bronnen

Verplichte literatuur

- aanbodoverzichttaalenrekenen.nl/gegevens.php?tabel=85 (Stichting Lezen en schrijven)
- Aan de slag met leer- en beoordelingsmateriaal voor volwassenen*. Bohnenn, E. & Thijssen, R. (2015). Ede: Steunpunt Taal en Rekenen ve
- Advies digitale vaardigheden ve*. Steunpunt basisvaardigheden ve/ CINOP (2017). Den Bosch: CINOP.
- Succesvol digitaal leren voor laagopgeleiden. Een onderzoek naar randvoorwaarden. Greef, M. de (2011). *Alfa-nieuws*, 4, 6-8.
- Maak samen de klik. Werken aan digitale vaardigheden bij laaggeletterde nieuwkomers. Jordens, K., Maes, C., & Schiepers, M. (2016). *LES: Tijdschrift voor Onderwijs aan Anderstaligen*, 199, 42-44.

Aanbevolen literatuur

- 21e eeuwse vaardigheden in het curriculum van het funderend onderwijs*. Thijs, A., Fisser, P., & Hoeven, M. van der (2014). Enschede: SLO.
- Achterstand en afstand. Digitale vaardigheden van lager opgeleiden, ouderen, allochtonen en inactieven*. Van Ingen, E. J., de Haan, J. & Duimel, M. (2007). Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Blended Learning: een aangewezen leerweg voor laaggeschoolde volwassenen? Samenvatting Eindverhandeling Master Agogische Wetenschappen*. Bondt, G.de. (2010). Brussel: Vrije Universiteit Brussel.
- Brotcorne, P. & G. Valenduc. (2008). Ontwikkeling van digitale vaardigheden en verkleining van ongelijkheden. Een verkenning van de digitale kloof van de tweede graad. Brussel: POD. Namur: FTU.
- De digitale kloof wordt dieper: van ongelijkheid in bezit naar ongelijkheid in vaardigheden en gebruik van ict*. Dijk, J. A. (2003). SQM en Infodrome.
- DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use*, EUR 28558 EN. Carretero, S., Vuorikari, R., & Punie, Y. (2017). doi:10.2760/38842.
- Digital skills: unlocking the information society*. Van Dijk, J. en Van Deursen, A.(2014).
- Mobile Learning and Social Media in Adult Learning*. Hylén, J. (2015). Literature review prepared for the ET Working Group on Adult Learning.
- Ondersteuning en certificering van digitaal leren voor laagopgeleiden, Kader voor een digitale leer- en oefenomgeving*. Greef, M. de, m.m.v. E. Bohnenn. (2011). 's-Hertogenbosch: Arteduc.
- Social Networking Sites & Adult Literacy Learning: Raising the Issues*. Chovanec, D.M., & Meckelborg, A. (2011). Toronto: AlphaPlus.
(academia.edu/1968109/Social_NetworkiNg_SiteS_and_adult_literacy_learNiNg_raising_the_issues)
- 'Sociale media: geboortestadum of eerste schreden?'* Vaske, B (2015). Op: Elektronisch Platform voor volwasseneneducatie (EPALE). (ec.europa.eu/epale/nl/blog/social-media-birth-stage-or-first-baby-steps)
- We leren altijd*. Bohnenn, E., Vaske, B., & Winninghof, H. (2014). St. Expertisecentrum ETV.nl: Den Haag.

Overige bronnen

- Are digital natives a myth or reality? University students' use of digital technologies. Margaryan, A., Littlejohn, A., & Vojt, G. (2011). *Computers and Education*, 56(2), 429-440.

- De rol van gemeenten bij intergenerationeel leren van basisvaardigheden. Clement, C., & Groot, A. (2017). *Sociaal Bestek*, 79(2), 16-18.
- Digitaal. Werkvormen voor het talenonderwijs*. Mesie, M., Perry, G., & Rose, P. (2017). Bussum: Coutinho.
- Digitale didactiek. Praktijkgerichte literatuurstudies onderwijsonderzoek*. Secru, L. (2014). Leuven: Acco.
- Finding our way, digital technologies and e-learning for adult literacy students, educators and programs*. Moriarty, M. (2012). Literature scan: 2005-2011. Toronto: AlphaPlus.
- Incorporating digital technologies in adult basic education: Concepts, practices and recommendations*. Smythe, S., & Frase, S. (2012). Toronto: AlphaPlus. (alphaplus.ca/en/web-tools/online-publications-a-reportsgroup1/incorporating-technologies-in-abe-2012.html)
- Kansen en bedreigingen van ICT voor ouderen*. SCP (2007). Den Haag.
- Laaggeletterden; achterblijvers in de digitale wereld?* Baay, P. et al (2015). ecbo.nl/portfolio-items/laaggeletterden-achterblijvers-in-digitale-wereld/
- Learning Together with Digital Technologies, Illustrative case studies*. Sturm et al (2012). Toronto: AlphaPlus.
- Lezen en digitale media: Een perspectief op onderwijs*. Segers, P. C. J. (2017). Oratie. NLvaardig, thuis Nederlands leren. Online aan de slag met hulp van docent en vrijwilliger. Verspiek, M. (2015). *LES*, 194, 7 – 9.
- Ons Onderwijs 2032: Eindadvies*. Schnabel, P., ten Dam, G., Douma, T., van Eijk, R., Tabarki, F., van der Touw, A., ... & Visser, M. (2016). Platform Onderwijs2032.
- Ook oma en opa surfen mee: meting van de digitale vaardigheden van 65-plussers*. Eesbeek, S. van (2014). Wetenschappelijke verhandeling. Masterproef Communicatiewetenschappen Universiteit Gent.
- Op zoek naar de digitale meerwaarde. Technologie Ondersteund Leren met het media-atelier. Hendrickx, J. (2016). *LES*, 34(198), 10-12.
- The impact of ICT Use on Loneliness and Contact with others among Older Adults. Cotton, S.R., Anderson, W.A., & McCullough, B.M. (2013). *Journal of Medical Internet Research*, 15(2 e39.)
- The relation between 21st-century skills and digital skills: A systematic literature review. Van Laar et al. (2017). *Computers in Human Behavior*, 72, 577-588.
- Utrechters digivaardig? Analyse van de digitale participatie van Utrechters*. Gemeente Utrecht (2015).